

Assistunt votis atque piis precibus.
 Hos inter sanctos Cosmæ simul ac Damiani,
 Quorum hodie est festum, sacra manent spolia hic.
 Ast tales socios, hic quorum membra quiescunt,
 Nempe tenent sancti martyrio placiti.
 Unde rogo ut tantos quærat rite patronos
 Qui vobis placidum vultis habere Deum.

CXLV.

Hoc altare dicant comites testesque Tonantis
 Ornantes meritis atque sacris precibus.
 Matthæus et Simon, Thomas ac Bartholomæus,
 Cornelius, Sixtus; Sergius atque Bachus.

CXLVI.

Hanc confessores aram, castæ et mulieres
 Consecrant precibus atque bonis meritis.
 Hic Augustinus, Hieronymus Hilariusque est,
 Praxis [Praxedis], Cecilia, Lucia et Eugenia.
 Hic Fabianus adest, et sua pignora servat,
 Antistes summus martyr et ipse sacer.
 Cum quo sanctus ovat, spoliæque hic alma recondit,
 Vir virtute potens ipse Sebastianus.

A

CXLVII.
 Agnes nam virgo hanc aram dedicat alma,
 Agnum quæ Christum sponsa Dei sequitur.
 Cum qua Cecilia martyr et sancta virago
 Assistit precibus rite juvando pios.

CXLVIII.

En altare tenet hoc Marcellinus honeste
 Cum Petro socio consecrat et meritis,
 Quos pariter Christus cœlestem duxit ad arcem
 Claros martyrio actibus atque bonis.
 Ecce locum insignem retinet hunc martyr Agatha,
 Commendatque suis ipsa piis meritis.
 Lucia quem virgo, Christi et dulcissima sponsa,
 Rite colit habitans adjuvat et precibus.

B CXLIX. — *Versus isti sunt scripti in ara capellæ.*

Expansis manibus sic totum amplectitur orbem
 In cruce confixus Christus in arce Deus.
 Exstinxit mortem, confregit sceptrum tyranni
 Æternam requiem reddidit ipse suis.

SECTIO SECUNDA. --- HYMNI *.

I. — HYMNUS DE CHARITATE (METRO SAPPHICO FACTUS
PENTAMETRO DACTYLICO).

Altare, magnumque bonum, salubre
 Munus ex alto veniens, supernum
 Conditoris maxime jus potentis
 Lux pia mundi.

Charitas præclara Tonantis, atque
 Ardor et communio Trinitatis
 Cuncta virtus rite regens potens lex
 Agmina cœli.

Hæc creaturæ fuit alma origo,
 Nam per hanc cœlestia condita exstant,
 Et maris terræque simul aperta
 Germina constant.

Hæc Adam primum dedit in se habere,
 En Dei exemplar, fieretque imago
 Conditoris, præposuitque toto hunc
 Conditor orbi.

Hæc prophetas et patri fecit archas
 Cum sacro Spiramine eos replevit,

Ut salutarem pie prædicarent
 Dogmate Christum.
 Hæcque huc descendere fecit ipsum
 Filium summi Patris ad medelam,
 Ut supernam terrigenamque plebem
 Jungeret auctor.
 Hæc pati Christum cruce, hæc flagella,
 Sputa, spinas, ferre dedit sepulcrum
 Atque victorem fore, deque morte
 Surgere fecit.
 Hæc Pauli regnum dedit esse apertum,
 Christus ex quo celsa petit, sequentes,
 Ejus et vestigia fecit omnes
 Scandere cœlum.
 Spiritum sanctum dedit hæc ab arce
 Pentecostes, sicque sacravit
 Primitivum, cum Paracletus agmen.
 Visitat orbe.
 D Hæc salubrem dirigit et cohortem,
 Primitus Christi comites dehincque

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

Libro II de Institutione clericorum, cap. 49, hymnos dici vult Rabanus quæcunque in laudem Dei carmina dicuntur; usum eorum Christi et apostolorum exemplo commendatum; et valere quidem ad movendum pie animum, et inflammandum divinæ dilectionis affectum: alios aflatu superno, alios humano ingenio factos. Auctores hymnorum Ecclesiam habere præcipuos: in Occidentis Ecclesia, sanctos Hilarium et Ambrosium. Haecenus ex Rabano, qui hos aliosque æmulatus, hymnodiam contexere aggressus est, ex qua non pauca carmina in hanc diem Ecclesia usui publico consecrare, aut a majoribus accepta retinere voluit. Et hymnorum certe canendorum stu-

dium quantopere Rabanus in suorum discipulorum animis excitavit, et in cætera monasteria exemplum derivavit, docent hymni antiquorum Patrum, qui nuper ex Sangallensi bibliotheca prodierunt, tom. V Antiq. Lect. Porro hymnos nonnullos hic reperiri qui scriptoribus aliis vindicari possint, haud diffitear; et quia vetustæ membranæ inanu non antiquissima nonnullos insertos observavimus, eos ad discrimen faciendum asteriscis insignivimus; reliquos plerosque, quia eodem caractere et titulo versuum Rabani præscripti sunt, eidem seu prolis legitimæ parenti, transcribere nil veremur.

Prædicatores fidei ut salutem
Mundus haberet.
Martyres cum virginibus paravit
Ad honorem Regis in arce magni,
Christianam ducit ad astra plebem ad
Gaudia vitæ.
Corpus hæc Christi copulans adunat,
Membra cum membris sociat valenter.
Membra supponit capiti, caput cum,
Corpore jungit.
Ecce hæc dilectio, vera hæc arx,
Summa virtutum, caput et regina
Plenitudo hæc legis et utriusque
Fons bonitatis.
Nemo viventium sine hac videbit
Regis æterni faciem, sed atra
Introibit tartara torret hunc quo
Inferus ardens.
Hancque mandatum vocitat novum aeternum,
Hanc habere ejus comites jubebat
Valde, hinc nos hanc habeamus omnes
Pectore puro.

II. — * HYMNUS DE NATALE DOMINI.

Lumen clarum rite fulget
Orto magno sidere
Quod per totum splendet orbem,
Umbras noctis aufugans,
Christo nato Rege magno,
Totus orbis gaudeat.
Dux de Juda, quem propheta
Olim jam prædixerat,
Lætus nobis esse veniit,
Bethlem nascens inclita.
Christo nato Rege magno,
Totus orbis gaudeat.
Hunc regalis virgo mater,
Partu gaudens edidit.
Quem Gabriel nuntiavit,
Salvatorem gentium.
Christo nato, etc.
Cum pastores excubantes
Cura mordet nam gregis,
Clarus ipsos ad lætandum,
Exhortatur nuntius.
Christo nato, etc.
Concinebat angelorum,
Turba læta laudibus.
Terræ pacem prædicantes,
Cælo reddunt gloriam.
Christo nato, etc.
O stupendum mirandumque
Sacramentum gloriæ.
Quod Tonantem supra cuncta,

A

Virgo gestat parvula.
Christo nato, etc.
Factor cæli, terræ factor
Vulva est clausus femina.
Auctor summus angelorum,
Fit præsepe conditus.
Christo nato, etc.
Palmo cælum qui metitur,
Terram claudit pugili [pugillo].
Pannis paucis obvolutus,
Infans vagit parvulus.
Christo nato, etc.
Quæ divisit lucem ab umbris,
Summi primum dextera,
Matris inanimas ecce tractat,
Lactis potum quæsitans.
Christo nato, etc.

B

Os præclarum Conditoris,
Quod formavit sæculum,
En admotum nunc libenter
Sugit matris ubera.
Christo nato, etc.
O beata mater Christi,
David stirpis femina.
Tu laus orbis et regina,
Læta virgo Maria.
Christo nato, etc.
Votis adsis tu piorum,
Omne servans sæculum.
Patriarchis et prophetis
Laus corona gloriæ.
Christo nato, etc.
Ecce sperant lætabunda,
Angelorum agmina.
Christi plebem quod gubernes,
Arcanorum conscia.
Christo nato, etc.
Nam te, Virgo cælebs nupta,
Sexus omnis appetit.
Tu parentes atque natos
Deprecando protege.
Christo nato, etc.

C

Gaudet cælum cum supernis
Angelorum millibus.
Omnis terræ plenitudo,
Pontus, astra, flumina.
Christo nato Rege magno,
Totus orbis gaudeat.

D

III. — HYMNUS DE NATALE INNOCENTUM.

Carmina psallere voce lyra,
Edere tunc juvat arte melos,
Quomodo lactea turba perit,
Principis impie cæsa dolo.

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

* Jurisconsultus clarus Henricus Canisius cum
Theodoli Aurelianensis episcopi poema recenset,
quod tom. V Antiq. Lectionis evulgarat, tom. VI
promittit inter alia et hunc hymnum sane dulcem, de

Natali Domini, metro trochaico tetrametro scriptum,
et ingenue fatetur in libro quo usus est auctorem
nullam prodi, ut conditione possidentium hic uti me-
liore liceat.

Ipsaque sanguine tincta suo est.
 Ast ubi se furiata lues
 Excitat, inque necem Domini
 Provocat invida corda ducis,
 Concilium mittere cogit eum
 Sternere et agmina plura nece.
 Ceu leo nam fremit in facinus,
 Cujus ab ore tener subito
 Effugit agnus in arva procul :
 Vertit in innocuum arma gregem,
 Atterit, excruciat, lacerat :
 Sic Herodes, stimulante chaos,
 More lupi furibundus, amens,
 Parvula millia strage dedit,
 Turgidus, horridus atque ferox ;
 Christus et arma nefanda vitat.
 Quis tibi tunc lanio ardor erat,
 Talia cum quoque prospiceres.
 Pectore quosve dabas gemitus,
 Cum puerilia membra secans,
 Matribus ipse lugere dabas ?
 Dux bonus, arbiter egregius,
 Sanguine pasceres innocuo.
 Corporibus minimis inhians,
 Viscera sobria dilaceras.
 Gaudia mors aliena dabit,
 Ergo age, tortor, adure, seca.
 Divide membra coacta luto,
 Solvere rem fragilem facile est.
 Non penetrat dolor interior
 Mentis in arce manet Dominus.
 Hic funeris quia causa fuit,
 Præmia his super astra dabit.
 Tu quoque mortis amator amens,
 Mortis in extima jure cadis,
 Et gemitum sine fine dabis.
 Cedat amor lacrymantum hominum.
 Qui celebrare suprema solent,
 Flebile cedat et officium :
 Martyribus quia regna patent,
 Gaudia perpetuoque manent.
 O scilicet sine fine Deum
 Carmine jam resonemus, eum
 Qui sua munera rite dedit ;
 Nostra libenter et ipse canit :
 Christus et optimus hic Deus est.

IV. — HYMNUM DE EPIPHANIA.

En cœli rutilant lumine splendida,
 Testantur Dominum nascere parvulum.
 Qui format minima et creat ardua,
 Regni sceptrum tenens, est Deus atque homo.
 Duxit stella Magos mystica quærere,
 Regis pacifici rite cunabula.

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERII.

* Thus, myrrham, aurum ab Ophir. Hoc postremum ad Salomonis classem, quæ aurum ex Ophir apportavit, aliaque loca Scripturæ veteris alludere videtur. De situ et notatione Ophir multum inquirunt

A Quem Judæa tenens orbis in ultima,
 Diffusis radiis nuntiat incluta.
 Herodes capiens impius auribus,
 Quod Rex hic fuerat natus in uribus
 Judææ, hunc citius quærere præcipit
 Tristis, moxque neci tradere destinat.
 Inventus Dominus indice sidere est,
 In Bethlem pariter cumque parentibus.
 Cui mox ergo Magi munera deferunt,
 Thus, myrrham, aurum ab Ophir, regi, homini,
 Hanc trux ipse licet sæviat horride, [Deo.
 Herodes jubeat cædere parvulos.
 Regnum rite suum firmiter undique,
 Servatur, Domino corruiat invidus.
 En est ista dies munere nobilis,
 B Baptismo hæc Domini nobilis exstitit.
 Quod vinum Dominus fecerat ex aqua,
 Commendat placide hæc sacra dogmata.
 Gaudemus pariter mentibus en precor.
 Quod nobis Dominus hic pius advenit.
 Quod nostra voluit munera sumere,
 Quod baptisma dedit, pocula contulit.
 Nam rex Christus adest, orbis et arbiter,
 Lux de luce pia, et Pater omnium.
 Qui nos ad patriam ducat et optimam,
 Et vitæ faciat gaudia metere.

V. — HYMNUM IN EPIPHANIA.

Venit Deus factus homo,
 Exsulet omnis natio.
 Cœlum dedit sidus novum,
 Apparet auctor omnium.
 Magi ferebant munera,
 Primi legati gentium.
 Quæ cum sacro mysterio.
 Signant latentis gloriam.
 Aurum potentis regmina,
 Numen sacrum thus indicat,
 Carnemque myrrha mortuam,
 Mundi plantem machinam.
 Herodes, hostis invidus,
 Ignorat hæc trucissimus,
 Christus saluti gentium,
 Quæ sic ministrat providus.
 Jesu precamur optime,
 Tu nos benignus dirige.
 Prompti feramus quod tibi
 Laudis sacrata munera.

VI. — ITEM ALIUS.

Christus Redemptor plebium
 Baptisma consecrat novum.
 Venite cuncti criminum,
 Lavare sordes omnium.

Scripturæ interpretes. Adi B. Ariæmotani præfationem in Phaleg. Joseph. Acost. lib. 1, c. 3, etc. Novo orbe, Bochium in psal. cxi.

Jordanis animum dedicat,
 Salvator undas expians.
 Fontes abyssi flumina,
 Consecrat orbis artifex.
 Fletus amarus fundite,
 Mentis secreta pandite.
 Salsæ per ora lacrymæ,
 Dulcem salutem præparent.
 Fex nulla nos coinquinat,
 Mortis vetustæ portio.
 Sed lucis alma mansio,
 Vitam perennem conferat.

VII. — HYMNUS DICENDUS IN PASCHA DOMINI.

Cantemus Domino Deoque nostro,
 Fratres unanimes, probas verenter
 Laudes ex animo pio canentes,
 Nunc Paschalia festa cum tenemus.
 Surrexit quia Christus a sepulcro,
 Colletetur homo choro angelorum.
 Agnus nempe sacer patres de Ægypto,
 Olim eduxerat edito cruore.
 Et nunc sanguine Christus a tenebris
 Infernalibus ipse nos redemit.
 Surrexit quia, etc.
 Qui sicut populum tulit priorem,
 Per Rubrum mare hoste ibi interempta.
 Sic baptismate nosque liberavit,
 Submerso zabulo unda passionis.
 Surrexit, etc.
 Nam Judæa fremens necem paravit,
 Christo inferre crucis dolo magistro,
 Quam sedare nequit pia medela,
 Nec verbi studium boni parontis.
 Surrexit, etc.
 Prendunt arte nova, prodente alumno,
 Doctorem manibus trahunt ligando:
 Tradunt pontifici dein tyranno,
 Insontem ut cruciet, pium ac flagellet.
 Surrexit, etc.
 Postquam dant alapas, vomunt salivam
 In sacram faciem, et caput coronant
 Spinis, in cruce hunc repente figunt:
 Potum fel dederant, latus terebant.
 Surrexit, etc.
 Emittens animam chaos penetrat,
 Christus mortis ovans fugans tenebras.
 Justos eripuit, ligavit hostem,
 Donans astra piis, dolorem iniquis.
 Surrexit, etc.

A Surgit diluculo a sopore mortis
 Salvator placide angelo ministro
 Custodes pavitant, pii resultant,
 Gaudent discipuli, invidi dolebant.
 Surrexit, etc.
 Cognoscit Maria ex sono magistrum,
 Thomas perque latus Deum reclamat,
 Flagrans rite Petrus adit sepulcrum,
 In monte Dominum undecimque adorant.
 Surrexit, etc.
 Quid, Judæa, furis Deo reluctans,
 Fingens arte scelus dolo reperto,
 Furatum crepitans, qui ovat coruscans,
 Qui mundum reparat, Satan trucidat?
 Surrexit, etc.
 B Laudant astra poli mare solumque,
 Gaudentes Dominum vivere Christum,
 Tristis sola doles iniqua fingens,
 Consorts dæmonum, particeps gehennæ.
 Surrexit quia Christus a sepulcro,
 Colletetur homo choro angelorum.

VIII. — * IN ASCENSIONE DOMINI AD VESPERUS.

Adest dies sanctus Dei,
 Claro resplendens lumine.
 Quo victor ad cælos potens,
 Rex Christus exultans petit,
 Quem turba tunc cum laudibus
 Fortem triumphantem prædicat.
 Regem triumphantem sequens
 Intrat polorum januas.
 Hoc tunc videntes principes
 Hinc obstupescunt protinus,
 Quis sit Tonans interrogant,
 Tanti duois hic transitus.
 Reddunt quibus mox prævia
 Hæc angelorum tum agmina,
 Rex gloriæ fortis, potens
 Est iste virtutum Deus.
 Claustra ast patent mox omnia,
 Gaudent in alto millia,
 Christum sedentem cum vident
 Lætum superna gloria.
 O Rex supernæ gloriæ,
 Qui Patris in dextro sede:
 Tu nos vide clemens tuos
 Nunc deprecantes servulos
 Da spem, fidem et catholicam,
 Da charitatis munera,

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

* Primus hic hymnus est, qui in multis Galliarum et Germaniæ Ecclesiis receptus. Retulit eum in Theaurum suum, caute, siquidem legendus, Georgius Fabricius, incerti auctoris titulo. Inspeximus hymnorum librum, Coloniae ante centum annos Henrici Quentelii typis excusum, una cum expositione, ut magna tunc temporis erat ecclesiasticorum carminum reverentia, in quo nonnulli ex his, seu in Ecclesia usitati enarrantur; v. g. ix: de Ascensione Domini, et xviii: Præco præclarus, sacer et propheta,

de natali S. Joannis Baptistæ: tum. xiii: Fit porta Christi pervia. Denique xii: Quod chorus catum venerandus olim, in Purificatione S. Mariæ. Nam ceteri, quos Ecclesia Romana frequentat, Veni, creator Spiritus, hic x, ab aliis S. Ambrosio. Aurea luce xvii. SS. apostolorum Petri et Pauli feriis, Elpi Sever. Boetii uxori. Christe Sanctorum, xiv et xvi. Tili Christe, splendor Patris, qui in laudem Michaelis archangeli canuntur, incerto auctori tribuuntur.

Grates plas rite ut tibi
Reddamus omni tempore.

IX. — * ITEM IN ASCENSIONE DOMINI.

Festum nunc celebre magnaue gaudia
Compellunt animos carmina promere,
Cum Christus solum scandit ad arduum,
Cœlorum pius arbiter.
Conscendit jubilans lætus ad æthera,
Sanctorum populus prædicat inclytum,
Concinit pariter angelicus chorus
Victoris boni gloriam.
Qui scandens superos vincula vinxerat
Donans terrigenis munera plurima,
Districtus rediens arbiter omnium
Qui mitis modo transit.
Oramus, Domine, conditor inclyte,
Devotos famulos respice, protege,
Ne nos livor edax dæmonis obruat
Demergat vel in inferos.
Ut cum flammivoma nube reverteris,
Occulta hominum pandere iudicans,
Ne des supplicia horrida noxiis
Sed justis bona præmia.
Præsta hoc, genitor optime, maxime,
Hoc tu, Nate Dei et bone Spiritus,
Regnans perpetuo fulgida Trinitas
Per cuncta pie sæcula.

X. — HYMNUM IN PENTECOSTEN.

Veni, creator Spiritus,
Mentes tuorum visita.
Imple superna gratia
Quæ tu creasti pectora.
Qui Paracletus diceris,
Donum Dei altissimi.
Fons vivus, ignis, charitas,
E' spiritalis unctio.
Tu septiformis munere,
Dextræ Dei tu digitus.
Tu rite promissum Patris,
Sermone ditans guttura.
Accende lumen sensibus,
Infunde amorem cordibus.
Infirma nostri corporis,
Virtute firmans perpetim.
Hostem repellas longius,
Pacemque dones protinus.
Ductore sic te prævio,
Vitemus omne noxium
Per te sciamus da Patrem,
Noscimus atque Filium,
Te utriusque Spiritum,
Credamus omni tempore.
Præsta hoc, Pater piissime,

A

Patrique compar unice.
Cum Spiritu paracleto,
Regnans per omne sæculum.

XI. — HYMNUM DE NATALE CHRISTI.

Gratuletur omnis caro,
Nato Christo Domino.
Quia culpa protoplasti,
Carnem nostram induit.
Ut salvaret quos plasmavit
Deus sapientiæ.
Magnam valde commendavit,
Per Joannem gratiam.
Baptizatus in Jordane,
Lavit mundi crimina,
Ut credentium purgaret
Gentium piacula.
Verbum Patris caro factum,
Nascitur ex Virgine.
Non amisit deitatem,
Formam servi accepit,
Ut peccatum de peccato,
Damnaret Omnipotens.
Quem vox paterna vocavit,
Ecce meus Filius.
In quo sibi complacuit,
Cœli, terræ Dominus,
Ipsi, gentes, obedite,
Regesque, subdimini.

B

XII. — HYMNUM IN PURIFICATIONE SANCTÆ MARIÆ.

C

Quod chorus vatium venerandus olim,
Spiritu sancto cecinit repletus
In Dei factum genitricis constat
Esse Mariam.
Hæc Deum cœli Dominumque terræ
Virgo concepit peperitque virgo,
Atque post partum meruit manere
Inviolata.
Quem senex justus Simeon in ulnis
In domo sumpsit Domini gavisus,
Ob quod optatum proprio videret
Lumine Christum.
Tu libens votis, petimus, precantum,
Regis æterni genitrix, faveto.
Clara quæ celsi retinens Olympi
Regna petisti.
Sit Deo nostro decus et potestas,
Sit salus perpes, sit honor perennis.
Qui poli summa residet in arce
Trinus et unus.

D

XIII. — ITEM HYMNUM IN SOLEMNITATE SANCTÆ MARIÆ

Fit porta Christi pervia,
Refera plena gratia ;
Transitque Rex, et permanet

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

* Si quæritur utrum Rabanus carminis auctor sit
necne, hoc sane memoratu dignum est, exstare in
omnibus fere breviariis vetustis Germaniæ, neque

tamen Italiæ, Angliæ, etc. In hodiernis Ecclesiis
hbris deesse sciunt omnes. DANIEL.

Clausa ut fuit per sæcula.
 Genus superni numinis
 Processit aula Virginis,
 Sponsus, Redemptor, Conditor
 Sux gigas Ecclesix,
 Honor matris et gaudium,
 Immensa spes credentium,
 Per atra mortis pocula
 Resolvit nostra crimina.
 Deo Patri sit gloria, etc.

XIV. — * HYMNUS DE SANCTO MICHAELE ARCHANGELO.

Christe sanctorum decus angelorum,
 Rector humani generis et auctor,
 Nobis æternum tribue benignus
 Scandere regnum.

Angelum pacis Michael ad istam
 Cœlitus mitti rogitamus aulam,
 Nobis ut crebro veniente crescant
 Prospera cuncta.

Angelus fortis Gabriel ut hostem
 Pellat antiquum, volitet ab alto
 Sæpius templum veniens et istud
 Visere nostrum.

Angelum nobis medicum salutis
 Mitte de cœlis Raphael, ut omnes
 Sanet ægrotos, pariterque nostros
 Dirigat actus.

Hinc Dei nostri genitrix Maria
 Totus et nobis chorus angelorum
 Semper assistat, simul et beata
 Concio tota.

Præstet hoc nobis deitas beata
 Patris et Nati, pariterque sancti
 Spiritus, cujus reboat in omni
 Gloria mundo. Amen.

XV. — HYMNUS DE NATALE DOMINI.

Gloria Deo
 In excelsis hodie
 Cœlestis primum
 Cecinit exercitus
 Pax angelorum
 Et in terra vocibus
 Vera descendit.

Hodie cœli
 Facti sunt melliflui,
 Et mare dulces
 Undas blandi gurgitis
 Æquavit lento
 Respirante sibilo
 Flatu sereno.

XVI. — DE S. MICHAELE ARCHANGELO.

Tibi Christe, splendor Patris, vita, virtus cordium,
 In conspectu angelorum votis, voce psallimus,
 Alternantes concrepando melos damus vocibus.

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERII.

* Cantatur in Dedicatione S. Michaelis ad Lau-
 des. Noli mirari, reliquorum archangelorum om-
 niumque spirituum cœlestium et Mariæ, quæ angelo-

A Collaudamus venerantes omnes cœli milites
 Sed præcipue primatem cœlestis exercitus,
 Michaellem in virtute conterentem Zabulon.
 Quo custode procul pelle, rex Christe piissime,
 Omne nefas inimici, mundo corde et corporis
 Paradiso redde tuo nos sola clementia.

Gloriam Patri melodis resonemus vocibus, etc.

XVII. — HYMNUS DE SANCTO PETRO ET PAULA.

* Aurea luce et decore roseo, etc.

(Vide officium Romanum. In fine hæc additur strophe:)

Olivæ binæ pietatis unica,
 Vide devotos spe robustos maxima
 Fonte repletos charitatis geminæ
 Post mortem carnis impetrare vivere.
 Sit Trinitati, etc.

B

XVIII. — HYMNUS IN NATALE SANCTI JOHANNIS BAPTISTÆ.

Præco præclarus, sacer et propheta,
 Regis æterni paranympus almus,
 Voxque clamantis Domino potenter,
 Dirige callem.

Qui Redemptorem digito notasti,
 Rite tollentem scelus omne mundi
 Intimans Agnum pietate cunctum
 Solvere mundum

Tuque sensisti reboare Patrem,
 Spiritum supra volitare sanctum,
 Dum Redemptorem meruisti in undis
 Tingere Christum.

C

Teque splendentem fieri lucernam,
 Angelo teste, decus et Eliæ
 Credimus natum prece hodierna
 Quem colit orbis.

Ecce poscentem pie cerne plebem,
 Facque regnantem bene nos parentem
 Sorte clementi numerare luci
 Sumere vota.

Angelus cum tu vocitaris alti
 Jure formantem rogita Tonantem,
 Quatenus sanctis sociemur astris
 Arce polorum.

Hocque tu præsta, Genitor superne,
 Nate supremi dato hoc Redemptor
 Spiritus rector tribue, precamur,
 Omne per ævum.

D

XIX. — IN NATALE APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

Sanctorum pariter promite principum
 Natalem, socii, psallite laudibus,
 Insignemque triumphum gaudentes sonitu data
 Hoc poscit utique inclityta gloria

Tantorum comitum Regis et optimi,
 Cum quo lucis in arce læti perpetuo manent.
 Nam Petrus titulum erigit arduum,
 Cum pro laude Dei claviger ætheris

rum est regina, mentionem factam esse. Est enim
 festum omnium angelorum, ut in Collecta patet et
 lectione quarta et sequentibus. DANIEL.

Exsultat generosus cœli regna potens tenens.
 Cujus perpetuus exstat et iuclytus,
 Paulus nam socius, doctor et optimus,
 Christi vas pretiosum et rector populi Dei.
 En quos iste vocat, ille supra locat;
 Quos Paulus adhibet, hos Petrus inserit:
 Christi testis uterque est, cœli civis et incola.
 Christum morte crucis nam sequitur Petrus,
 Cum cæsus capite Paulus et horride est,
 Victores caput unum ambo rite tenent Deum.
 Nos horum precibus, Christe, piissimis
 Te dones citius poscere cœlitus;
 Absit quod scelus omne et cuncta veniant bene.
 Immunes manibus simus et actibus,
 Sensus corde pium confer et optimum,
 Ut te rite colentes cernamus Dominum greges.
 Cujus orbis honor, cujus et æthera,
 Cujus vita salus, et bona maxima,
 Est cui nomen in ævum, regnum perpetuum simul.
 Sit Patri ingenito gloria maxima
 Sit Nato pariter consona gloria,
 Cum Flatu simul almo per cuncta pie sæcula.

XX. — HYMNUM IN LAUDEM S. BONIFACII MARTYRIS.

Inclita sanctorum cum gloria crescit ubique.
 Et meritum splendor fulget in orbe soli.
 Asia magnificat Jacobum, Ausonia quoque Petrum,
 Joannemque Ephesus, Africa Cyprianum.
 Non minus exaltans celebrat Germania laudes
 Et Bonifacii opus martyris almificum.
 Ordinât hunc Roma, mittitque Britannia mater
 Doctorem populis hoc deus Ecclesiæ.
 Pontificem summum signorum fulmine clarum,
 Eloquio nitidum, moribus egregium.
 Tanta prophetalis quem gratia fulcit honoris,
 Ventura ut multa rettulit uti nova.
 Quem Francos Fresoque simul Saxoque ministrum
 Æternæ vitæ prædicet esse sibi.
 Quanquam Fresonum gens moribus effera semper
 Martyris ergo manus sanguine polluerit:
 Prædixit Christi sed vox verissima quod nunc
 Cernitur impletum pluribus esse locis.
 Quod terra moritur, frumentum plurima confert
 Semina, fructumque multiplicare studet:
 Sicque sacerdotis Domini lætissima crescit
 Paucis ex granis glorificanda seges.
 Mortuus ecce modo, vivensque solebat ut ante,
 Lucratur Christo agmina multivaga.
 Sigræ movent populos, cernent magnalia cæci,
 Sudoræque sonus auribus ipse tonat.
 Morborum fugiunt labes, furor impius atri
 Dæmonis absistit martyris ex precibus.
 Sicque tuum famulum Christus ditavit honore,
 Ut regnet cœlo, imperet atque solo.
 Multorum æternas Dominus dat crescere laudes,
 Quos fidei meritum fecerat esse sacros.
 Sed merito Ecclesiæ laudantur in orbe magistri,
 Quos opus et verbum præparat atque fides.
 Ergo vir iste Dei spernens mundana reliquit,

A Pro Christo cuncta qui meliora daret.
 Centuplicemque meteus fructum hic accipit amplum,
 Insuper æternam possidet et requiem.
 Dignus quidem laude es, vitam sine criminæ ducens,
 Qui ævi sic metas clauserat et numeros.
 Accola jam Domini sævum jam vicerat hostem,
 Cum Christo regnat accola nunc Domini.
 Gaudia magna Dei jam intravit lætus, et ille
 Invitat vos ad gaudia magna Dei.
 Sanguine nempe suo requiem sibi comparat alium,
 Imperat hanc nobis sanguine nempe suo.
 Martyrio decorat quidquid Germania nutrit,
 Et proprio sobolem martyrio decorat.
 O patria, o populus tanto ditata patrone,
 Per quem vita venit, o patria, o populus!
 B Dignaque quæ fueras, o terque quaterque beata,
 Præsule hocque regi dignaque quæ fueras!
 Gloria digna Deo, talem qui illum dedit esse,
 Quique dedit nobis, gloria magna Deo.
 Gloria magna Deo semper, per sæcula cuncta
 Dicamus omnes: Gloria magna Deo.

XXI. — IN NATALE SANCTI ANDRÆ APOSTOLI.

Nobis ecce dies ordine congruo,
 Venit nunc celebris, clarus, amabilis,
 Quo victor super alta
 Scandit propere sidera
 Andreas Domini sanctus apostelus
 Germanusque Petri principis inclyti,
 Princeps ipse virilis,
 Consors martyrio fuit.
 C Dum Christum comites gressibus et pares
 Exæquant pariter, dogmata colligunt
 Ejus, morte sequuntur
 Et vestigia per crucem.
 Piscator fuerat Petrus et Andreas,
 Post ambo rapiunt orbis et agmina,
 Vastant æquora mundi,
 Ad regna atque trahunt poli.
 Laudem rite crucis fortiter expetunt,
 Dum Christi crepitant de cruce gloriam,
 Cœli regna capessunt,
 Vitam de cruce colligunt.
 Andreas utique, conspiciens crucem,
 D Exclamat subito taliter intonans:
 Salve, sancte triumphus,
 Christi perpetuus honor.
 Me nunc tu famulum suscipe cernuum,
 Quæ dudum Dominum extuleras pium.
 Tu nunc redde magistro,
 Quæ me exquisieras Deo.
 Hujus nos precibus, Christe, piissimis
 Absolve, petimus, ipse reatibus
 Luci trade redemptos,
 Purgans sanguine noxios.
 Da mentem sobriam, sic regis advenam,
 Da stamen operis de fece corporis,
 Intus, foris, ubique
 Tu nos, inclyte, protege.

Præsta hoc, Genitor optime, maxime
Hoc tu, nate Dei, et bone Spiritus,
Regnans solus in arce,
Per cuncta pie sæcula.

XXII. — HYMNUS DE CONFESORE (METRO SAPPHEO).

Sancte confessor, meritis beato,
Cerne devotum tibi congregatum
Mentibus cœtum resonare cantum
Voce canorum.

Qui tuum gaudet celebrare festum,
Quo sacer lethum vicerat amarum.
Corporis claustra reserans eundo
Victor ad astra.

Unde nunc præsens pie te rogamus,
Judicem pulses precibus sacratis,
Quatenus nostri miserando clemens
Sit memor Auctor :

Detque nos semper sibi corde fidos.
Actibus gratis satis et placere,
Omnis et noxæ veniam mereri
Ipse Redemptor.

Hoc, Pater sancte, precibus beati
Annuas, tecum tuus atque Natus
Almus et Flatus triquat, precamur,
Trinus et unus.

XXIII. — * HYMNUS DE SS. MARCELLINO ET PETRO
MARTYRIBUS.

Claras laudes ac salubres posco, fratres, dicite,
Quas proferre cogit apte nunc sanctorum gloria,
O victores gloriosi his ovate laudibus.

Quot virtute Regis almi fortes vidi martyres?
Marcellinus atque Petrus jam vicerunt sæculum.
O victores gloriosi, etc.

Quos arx orbis et regina Roma quondam protulit,
Ipsa misit ad supernum Regis Christi solium.
O victores, etc.

Exorcista Petrus exstat, Marcellinus presbyter,
Plebem sacram convocantes ambo Christo præparant.
O victores, etc.

Verbo curant ac medelam ægris præbent artubus

A Ex insanis foras arcem vim horrendam demont.
O victores, etc.

Qui torquentur cæsi flagris, exarantur unguibus,
Vincti tetro hi catenis includuntur carcere
O victores, etc.

Nam in cippo Petrus arcto, Marcellinus crustalis,
Fracti vitri decubando toto nudus corpore.
O victores, etc.

Judex ater quos Serenus certat pœnis vincere,
Illi laudes valde dignas Christo Regi personant.
O victores, etc.

Qui de cœlis misit ipsis mox solamen angeli
Ut de vinclis liberati, quoquo vellent pergerent
O victores, etc.

Ipsi vero roborati confortati martyres
B Post Sereno jam parati præsentari festinant.
O victores, etc.

Tunc Serenus turbulentus valde iratus præcipit,
Ut in silva tracti foras truncarentur candida.
O victores, etc.

Quo profecti gratulantes celsa scandunt sidera,
Laudes illic sempiternas Christo dicunt principi.
O victores, etc.

Hoc hymnista carmen offert pauper vobis, martyres,
Qualecunque sit tenete, servus vester obtulit.
O victores gloriosi, his ovate laudibus.

XXIV. — IDEM VERSUS DE HISDEM MARTYRIBUS.

Salvator mundi, qui cœli scepra gubernas,
C Imperio et dominans cuncta regis proprio.
Adsis propitius, servorum atque annue votis,
Tu miserans præsta quæque rogant famuli.
Martyribusque tuis hoc addas justus honore
Reddere quod possint munera larga suis.
Hos Christi testes Romana ascivit ab urbe
Vir probus ^b Ainhardus, constituitque locum.
Cujus successor, perfecta presbyter aula,
Ratlaicus sanctis condidit hunc titulum.
Quos tu, Christe Deus, æterna in sæcula serva,
Cumque tuis sanctis præmia redde poli his.

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

* SS. martyrum Marcellini et Petri gloriosa et plena miraculis exstitit translatio; quam Eginhardus, ex Caroli Magni et Ludovici filii palatino religiosus et eruditissimus abbas, quatuor libris, qui tomo VII Suriano leguntur, accurate pieque descripsit; Annalium ecclesiasticorum scriptor excerptum anno Christi 826 et sequentibus attexit. Primum adventus martyrum ex urbe Michilunstadium, in saltu cui nomen Odonowald, inter Nicrum et Mœnum, sex circiter leucis a Mœno flumine dissitum, quo in loco recens Eginhardus secessum vitæ tranquilliori, et basilicam erexerat, sed eo dum tempore non dedicatam. Hic martyres depositi, multis supernæ monitis urgebant discessum, donec repetitis mandatis, septem continuo diebus, perenni sanguinei humoris scatebra distillantem impetrarunt eversionem; conditique sunt basilica Mülinheimia, ubi nunc cum amplissimo monasterio, cui Eginhardus præfuit, basilica et oppidum Seligenstadium Moguntinæ ditionis, ad Mœnum amnem situm est. Horum itaque martyrum patrociniis indulget hic Rabanus, et memoriam sibi fami-

liarem (nam diurno non multo amplius itinere Fuldæ distat) impense venerat.

^b Eginhardum basilicæ conditorem memorat, hujus successorem Ratlaicum presbyterum et abbate, basilicæ novam fabricam vel aulam adjectisse, quæ martyres decentius accubarent, atque ad tulli decus poposcisse ingenium amici poetæ. Ratlaicus is quæ consilii, virtutis, doctrinæque præstantia, postea in Ludovici imp. palatio floruerit, ex ejus epitaphio recognoscetur. Prorsus eundem censemus, quem Eginhardus in Actis translationis SS. martyrum, suam vocat notarium; et cujus perspicaci industria solertiaque corpora ista primum in Urbe ex crypta basilicæ S. Tiburtii extracta, indeque magnis itineribus, ausu non magis forti quam felici successu doctissime cœlitum, ad Mœnum translata sunt, renovatis ubique, et quacunque incederent, impressis veterum sanctorum, quæ in ejusmodi trajectu evenire solent, miraculorum vestigiis. Una vero littera mutata, postquam Eginhardo dicitur Ratlaicus.

Ante sæcula et mundi principium
 Tu, Pater sancte, genuisti Filium,
 Qui tecum regnat cum sancto Spiritu;
 Novem fecisti ordines angelicos.
 Aspice, Deus, de supernis sedibus,
 Quos Dendofredus condidit ^a, versiculos
 A mundi principio a protoplasto
 Usque in novissimo.

Adam plasmatus prima ætas incipit,
 Quem draco ille fraudulenter decepit,
 Per Evæ gustum de ligno illicito,
 Et expelluntur ambo de paradiso.

Bellum crudele inter duos geritur,
 Cain occidit Abel sine gladio,
 Ipse commisit primus homicidium,
 Cujus origo innocentem sequitur.

XXV. — VERSUS DE ANNUNTIATIONE MARIÆ.

Angelus Domini venit ad Virginem,
 Ave, Maria, Dominus tecum est,
 Beata Virgo, et Dei genitrix.
 Beata Virgo et Dei genitrix,
 Quæ meruisti portare Dominum.
 Beata, etc.
 Casta est enim semper virginitas,
 Quam supervenit cœlestis gratia.
 Beata, etc.

Deus orbis reparator, lux æternæ gloriæ,
 Mihi, quæso, pœnitenti præbe pius veniam,
 Ut admissi delitescant facinoris cumuli,
 Quorum gravi mole cogor anxiani spiritu,
 En ad ultima cœlorum non sum dignus sidera
 Infelices pro delictis sublevare oculos,
 Nisi tu clemens mearum lacrymarum rivulos;
 Ope tuæ pietatis digneris respicere.

Surrexit Christus a sopore dormiens,
 Pronus affixus suscitavit mortuos.
 Morte redemit hominem, quem condidit;
 Judas tradidit Redemptorem sæculi,
 Inde accepit falsitatis pretium,
 Ipsum rejecit, se suspendit laqueo.

Judæi ergo comprehenderunt Dominum,
 Et flagellatum duxerunt in prætorium,
 Et coronatum duxerunt ante præsidem,
 Pilatus præses inquirebat crimina,
 Nihil invenit in eo facinoris,
 Christus tacendo Adam de morte liberans.

Tertio in flore mundus,
 Adhuc dum pubesceret.
 In decore juventutis,
 Sæculum pulchresceret.
 Atque prolem subter omnes,
 Late cœli cardines.
 Germinando pullularet,
 Humana feliciter.

SCHOLIA CHRÏSTOPHORI BROWERI.

^a De sex ætatibus.

^b Carmen, ἀμάρτων et acrostichis est alphabeti serie. Charitatis æque bona atque avaritiæ sordes ob

A Natus est homo in mundum,
 Patriarcha nobilis,
 Abraham Dei amicus.
 Puer fidelissimus,
 Hebræa aurea de stirpe.
 Oriundus exstitit,
 A quo cepit Hebræorum.
 Diffamari populus,
 Gloriam dicamus cuncti
 Sempiterno Domino.
 Qui nos sua pietate
 Fecit esse cælibes:
 Simul quoque jubilemus,
 Laudem Unigenito.
 Atque sancto Paracleto,
 Nunc perenne sæculum.

B Sophia Patris,
 Christe magister,
 Munera linguæ
 Dulcia nostræ;
 Da, Deus auctor
 Rexque Redemptor.

Semina verbi
 Sparge per orbem
 Gentibus, ut te
 Rite canentes
 Laudibus ornent,
 Lucis amator.

Psallite summo,
 Psallite Regi,
 Psallite Jesu,
 Psallite Christo,
 Psallite vivo,
 Psallite vero,
 Hosanna in altis.

Hosanna in astris,
 Hosanna in arvis,
 Hosanna in undis,
 Hosanna in istis,
 O Deus, odis.

Gloria Patrî,
 Gloria nato,
 Gloria sancto
 Spiritui, qui es
 Summa potestas
 Sanctaque virtus.

XXVI. — ^b HYMNUS DE CHARITATE.

Alma, vera ac præclara indivisa charitas,
 Quam qui habet, Deum amat diligique proximum.
 Qui non habet, nullum auget incrementum veniæ,
 Bellua sæva, truculenta nempe avaritia,
 Quæ in ævum secum trahit sibi consentaneos;
 Ad inferna tenebrosa, ubi pœnas sentiant.
 Charitatem vocitavit dilectus Apostolus

oculos ponens; mendis scatebat, et metri inconcin-
 nitas sermonisque barbaries dubitare suadent an in
 Rabani partu numerari debeat.

Deum verum, summum, justum, omnia qui con- A Unde regna semper læta capessere (possedere)
[didit, [patriz.

Quem qui timet, ipse habet charitatis vinculum. Xriste, fave votis, Jesu regum Rex et Domine,
Dira fames, duplum malum est cupido pessima, Trahe ad te; qui te volunt charitate sequer,
Dimittendi et augendi semper erit anxia; Quia tu es vita luxque viaque perpetua.
Ipsa namque et gehenna nunquam dicunt: Sufficit. Ymnum tibi nunc cantamus, sacra sancta charitas,
Ex radice charitatis cuncta bona prodeunt, Quia tu es benedicta celsa scandens æthera,
Namque lingua angelorum simul atque hominum, Quæ est omen atque nomen Dei Patris gloria:
Huic sola comparata, quæ est mater omnium. Zmaragdo lucēs pulchrior, omni gemma clarior.
Fera fallax, fetor malus, hæc est avaritia, Nitor splendens, super æthra sedens alto solio,
Quæ est tristis et rugosa et intollerabilis; Fac ut tecum charitate regnemus in gloria.
Ipsa sibi, nulli fratrum confert adminicula.

Grata, læta et alacris virtus ista maxima, XXVIII. — IN FESTIVITATE SANCTORUM OMNIV.
Credit, amat atque sperat, omniaque sustinet : (Apud Thomassium, tom. II.)
Patienter cuncta gestans, laxat nostra crimina. Christe, Redemptor omnium,
Heu! quam dolenda nimis hæc est inanis stipula, B Conserva tuos famulos
Semper stridens atque mordens frendensque in Placatus sanctis precibus.
[labiis! Beata quoque agmina
Quæ nec sibi miseretur, nec succurrit aliis. Cœlestium spirituum,
Ille namque charitatis sequitur vestigia Præterita, præsentia,
Qui et fratres amat, propter Dominumque in Futura mala pellite.
[proximo Vates æterni Judicis
Veneratur, ut lex docet diligendo jugiter. Apostolique Domini,
Kalips [Chalybs] item infernalis est avarus cleri: Suppliciter exposcimus
[cus, Salvari vestris precibus.
[lli exempla Scripturarum convertit in vitium, Martyres Dei inclyti
Quod nec Paulus inter sanctos nominari censuit : Confessoresque lucidi,
Lætum tamen largitorem ipsum amat Dominus, Vestris orationibus
Qui alacris semper suum impertit pauperibus; Nos ferte in cœlestibus.
Ejus namque justitiæ permanet in sæcula. Chori sanctarum virginum
Male vero distributa ipsum amat Dominum : C Monachorumque omnium
Quando ore murmuranti, corde quoque dolenti, Simul cum sanctis omnibus
Dat tamen, sed jam non erit summo Deo placita. Consortes Christi facite.
Natu Dei felix homo collatatur fratribus, Gentem auferte perfidam
Misellinis et pupillis, et egenis et orphanis, Credentium de sinibus,
In his susceperunt viri celsi Dominum. Ut Christo laudes debitas
Olim jamque exstitisse sacræ ferunt paginæ, Persolvamus alacriter.
Quod nec ullus puto hatet pauperem et divitem: Gloria Patri ingenito
Quos qui vult considerare..... Ejusque Unigenito,
Pauper felix collocatur sinu summo Abrahæ Una cum sancto Spiritu
Patriarchæ, glomeratur; decos sanctis ædibus, In sempiterna sæcula.
Dives vero catenatus mancipatur ignibus. Amen.

Quare, frater Christiane, tale post exitium XXVIII. — IN EODEM FESTO.
Es immemor utrorumque æternale præmium? Jesu, Salvator sæculi,
Qui propter vitam istam parvam capis tuum me- D [ritum, Redemptis ope subveni,
Rex æternus, Rector regum legumque dispositor, Et pia Dei genitrix
Ipse reddo [reddit] cunctis æquum pro factis et Salutem posce miseris.
[meritis, Cœtus omnes angelici
Quæ post hujus sæcli noctem nos in imo penetrant. Patriarcharum cunei
Sana fide sancte [sanctæ spei] homo, intende saga- Et prophetarum merita
[citer, Nobis precentur veniam.
Quia cessant fides atque ipsa spes in ultimo, Baptista Christi prævius
Læta tamen hæc in ævum clara regnat charitas. Et claviger æthereus,
Toto nisu o beata charitatis viscera Cum cæteris apostolis
Semper mente retinete, semper ore promite, Nos solvant nexu criminis.
Et tam dictu atque factu proximis impendite. Chorus sacratus martyrum,
Viva tuba, salpinx sancta, et sanctorum agmina Confessio sacerdotum
Hæc exemplis verbis sacris cecinerunt populis, Et virginalis castitas

Nos a peccatis abluant.
 Monachorum suffragia
 Omnesque cives cœlici
 Annuant votis supplicum
 Et vitæ poscant præmium.

A

Laus, honor, virtus, gloria
 Deo Patri et Filio,
 Sancto simul Paraclito,
 In sæculorum sæcula.
 Amen.

SECTIO TERTIA. --- EPITAPHIA.

I. — EPITAPHIUM ^a HILTEBRATI EPISCOPI.

Pontificis clari hic requiescunt membra sepulti,
 Hildibrath dicti, nempe Dei famuli :
 Francia quem genuit mater, quem Fulda nutrit,
 Delectu et Patrem hunc sibi constituit.
 Nam præsul post hic humili moderamine factus,
 Jugiter extersit crimina cum lacrymis.
 Cujus nunc animam fac, tu Dee Christe, beatam,
 Hoc dic, o lector, dic, petit ipse Pater.

II. — EPITAPHIUM ^b EINHARDI.

Te peto, qui hoc templum ingrederis, ne nosceré
 [spernas
 Quid locus hic habeat, quidque tenens moneat.
 Conditus ecce jacet tumulo vir nobilis isto,
 Einhardus nomen cui genitor dederat.
 Ingenio hic prudens, probus actu atque ore facundus
 Exstitit, ac multis arte fuit utilis.

Quem Carolus priuceps propria nutrit in aula,
 Per quem et confecit multa satis opera.
 Nam horum sanctorum ^c condigno functus honore, C
 Exquirens Romæ corpora duxit et huc,
 Ut multis prosint precibus curaque medetæ,
 Ipsiusque animæ regna poli tribuant.
 Christe Deus, hominum Salvator, Rector et Auctor,
 Æternum huic requiem da super astra pius.

III. — EPITAPHIUM ^d LOTHARII IMPERATORIS.

Continet hic tumulus memorandi Cæsaris ossa,
 Lotharii, magni principis atque pii.
 Qui Francis, Italis, Romanis præfuit ipsis,

Omnia sed sprevit, pauper et hinc abiit.
 Nam bis tricenos monachus sic attingit annos,
 Et se mutavit, ac bene post obiit in Kal. Octob.

IV. — EPITAPHIUM ^e HAISTULPHI ARCHIEPISCOPI.

B Qui intrastis templum, precibus qui impletis et ora,
 Discere non pigeat quis tumulo hoc jaceat.
 Præsulis Haistulphi sita sunt hoc membra sepulcro,
 Pontificale suum qui bene gessit opus.
 Bis senis urbem hanc pastor qui rēxerat annis,
 Dogma et apostolicum protulit ore, manu.
 Justitiæ custos, rectus patiensque, benignus,
 Fidus in eloquiis et pietate placens.
 Lulli discipulus, successor rite Riculphi,
 Ambobus meritis non minor iste fuit.
 Quis te, sancte Pater, cum Christo nesciat esse,
 Splendida quem tecum vita fuisse probat?

V. — EPITAPHIUM ^f OTGARIJ ARCHIEPISCOPI.

Qui intrasti templum, pronus qui hanc sitis ad aram,
 Non spernas, lector, hunc titulum legere.
 Nam hic tibi mox pandit tumulus sit cujus, et isthic
 Otgarii nomen factaque clara dabit,
 Pectore sub cujus regnans patientia victrix,
 Fluctibus in tantis anchora fixa fuit.
 Felle carens, animo placidus, dulcedine pastus,
 Præsulis officium rite peregit ovans.
 Quattuor hic lustra, binos complevit et annos,
 Moxque urgente die raptus ab orbe fuit.
 Hunc meliore via credo ad cœlestia vectum,
 Non premit urna rogi, sed tenet aula poli.

SCHOLIA CHRISTOPHORI BROWERI.

^a Ex Fuldensis congregationis gremio ad episcopi dignitatem evectus; quam ubi sustinuerit, nullo veterum indicio facile constituas. Hildebertos, quos cum Hiltibrati nomine concilio, reperio non paucos. Quid autem *Hilt* in ejusmodi compositione veteribus Germanis significarit, investigat Gretserus noster, in prolegomenis ad Commentarium Pauli Bernriedensis de Vita Gregorii VII.

^b Hoc epitaphium basilicæ Seligenstadiensi scriptum, in qua Eginhardus tumulum accepit; cujus viri sua ætate rerum usu doctrinaque longe principis clarior, apud eruditos fama, quam quæ scholis attolli debeat. Vindicavit autem ab amoris improbi levitate castum ipsius conjugium Cesar Baronius Annalium tomo IX, ad annum Christi 826. Supervixit anno 848, quo secundæ synodo a Rabano celebratæ interfuit, una cum cæteris abbatibus Annus vitæ supremæ mihi non compertus.

^c Sanctorum Marcellini et Petri.

^d Gemma charius hoc monumentum, frustra apud Prumiæ posteros cœnobitas querendum. Regino in Chronicis, ad annum 855 : ^e Lotharius, dispositis

atque ordinatis regni negotiis, valedicens suis, mundum reliquit; atque in Prumiam monasterium veniens, comam capitis deposuit, habituque sanctæ conversationis suscepto; in religionis professione diem clausit extremum in Kalendas Octobris. ^e Qui dies signate epitaphio subjicitur, a quo discedit Annalium ecclesiast. scriptor, qui quartum Kalend. Octobris ex sua, ex aliorum quoque sententia, sextum expressit; meminisse Lotharium a Rabano laudatum in libro de Anima, et ab Angelomo, præfatione in Cantica.

^e De quo consule rerum Moguntiacarum lib. IV, in *Haistulpho*, ubi licet tumulus non diserte ostendatur, illum tamen cum hoc epitaphio in S. Albani monasterio olim exhibitum, et a Rabano illustratum, ea verba docent, quibus locus is avorum memoria, bello Brandeburgico, sacrilegia flamma proditur delatus.

^f Et is monumentis Ecclesiæ Moguntinæ cantatus est. Anno Christi 847 relicta vita, in S. Albani sacello, quod D. Bonifacii titulum habuit, sepultus, a successore Rabano ornatus est hoc epitaphio.